

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 2 lõike 3, § 12 lõike 2, § 13 lõigete 2 ja 5, § 14 lõike 3, § 15 lõike 2 punktide 1–5 ja lõike 3 punkti 3, § 16 lõike 3, § 19 lõike 2 ning § 21 lõigete 2 ja 3, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 9 lõike 2, artikli 10 lõike 1 punkti b, artikli 11 lõike 2, artikli 32 lõike 3, artikli 33 lõike 1, artikli 36 lõike 5, artikli 45 lõike 1, artikli 46 lõigete 2, 3 ja 7, artikli 50 lõigete 3 ja 9 ning artikli 52 lõike 1, komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.06.2014, lk 1–47), artikli 4 lõike 1 punkti b, artikli 12 lõike 2, artikli 13 lõike 2, artiklite 41 ja 42, artikli 45 lõigete 4, 8 ja 10 ning artikli 53 lõike 1 ning komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), artikli 17 alusel.

Eelnõuga muudetakse maaeluministri 17. aprilli 2015. a määrust nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” ning maaeluministri 20. aprilli 2015. a määrust nr 33 „Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus”.

Eelnõu üheks eesmärgiks on teha maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruses nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” muudatused, mis on ajendatud Euroopa Komisjoni märkustest ja mis aitavad kaasa toetuskavade rakendamisel tekkinud praktiliste probleemide lahendamisele. Muudatused puudutavad peamiselt põllumajandusmaa, sealhulgas rohumaa hooldamise nõudeid, samuti täiendatakse püsirohumaa säilitamise kohustuse ja tagasirajamise nõudeid.

Teine määrus, mida eelnõuga muudetakse, on maaeluministri 20. aprilli 2015. a määrus nr 33 „Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus”. Kuna 2016. aasta 1. augustiks said kõik Euroopa Liidu liikmesriigid oma 2014. aastal tehtud eelarveotsused ning toetuse nõuded ümber vaadata ja teha uued otsused, mis jõustuvad alates 2017. aastast, tegi Eesti asjakohased muudatused eesmärgiga viia toetuskavad kooskõlla nii sektori olukorraga kui ka kehtivate õigusaktidega. Nimelt saab tootmiskohustusega seotud otsetoetusi maksta vaid raskustes olevatele sektoritele ning Euroopa Komisjon ei arvesta raskuste hindamisel sotsiaalmajanduslikke põhjendusi, vaid asjaolu, kas põllumajanduskultuuride kasvatamiseks kasutatava maa pindala on vähenenud. Seetõttu otsustati puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuuride nimekirjast eemaldada viis põllumajanduskultuuri, kuna nende kasvupinnad on viimastel aastatel suurenenud. Sellega seoses muudeti toetuse eelarvet ning tunnistatakse kehtetuks nõuded viljapuude ja marjapõõsaste minimaalsete istutustiheduste kohta, mille kasvatamist selle toetuskava alusel enam ei toetata.

Määruse eelnõu valmistasid ette ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi põllumajandusturu korraldamise osakonna põllumajanduse otsetoetuste büroo peaspetsialist Veronika Vallner-Kranich (veronika.vallner-kranich@agri.ee, 625 6253), sama büroo peaspetsialist Ragni Koitmaa (ragni.koitmaa@agri.ee, 625 6146) ja sama büroo juhataja Reno Paju (625 6144; reno.paju@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Mari-Liis Kivipõld (mari-liis.kivipold@agri.ee, 625 6283). Keeleliselt toimetas määruse eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (laura.ojava@agri.ee, 625 6523).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse maaeluministri 17. aprilli 2015. a määrust nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus”.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täpsustatakse, millistel tähtpäevadel peab olema võimalik visuaalselt tuvastada, et rohumaal on vegetatsiooniperioodi jooksul vähemalt korra tegeletud põllumajandusliku tegevusega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punkti c kohaselt tegeletakse põllumajandusmaal põllumajandusliku tegevusega siis, kui seal kasvatatakse või toodetakse põllumajandustooteid või hoitakse põllumajandusmaad karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras. Paragrahvi 3 lõike 2 kohaselt peab põllumajandusliku tegevuse tulemusena olema välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad peab olema võimalik kasutada põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil.

Põllumajandustoodete kasvatamine või tootmine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunktis i nimetatud põllumajanduslik tegevus. Siinkohal ei ole liikmesriigile antud volitust kehtestada konkreetsemaid lisanõudeid põllumajandustootmise iseloomu või intensiivsuse kohta kui ainult lähtudes kohalikest kliima- ja mullastikutingimustest ning tavapärasest kohalikest agrotehnilisest praktikast ja tavapärastest kohalikest loomakasvatuse tehnoloogiatest. Sellest tulenevalt on määruse § 4 lõikes 1 sätestatud, et põllumajandusmaa vastab § 3 lõikes 2 sätestatud nõudele, kui põllumajandusmaal tegeletakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunktis i nimetatud põllumajandusliku tegevusega, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja loomakasvatuse tehnoloogiaid.

Eesti Maaülikooli ja Eesti Taimakasvatuse Instituudi teadlased hindasid ja analüüsisid 2016. aasta sügisel optimaalset tähtpäeva, mille seisuga saab Eestis kindlaks teha, kas põllumajandusmaad on kasutatud tootmiseks kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja loomakasvatuse tehnoloogiaid järgides. Maaeluministeeriumile esitatud teadlaste eksperdiarvamuse kohaselt on Eestis 10. august hilisem tähtpäev esimest korda vegetatsiooniperioodi jooksul kvaliteetse rohusööda saamise eesmärgil rohumaa niitmiseks või rohumaa kasutamiseks, et loomi karjatada. Pärast nimetatud kuupäeva on teadlaste hinnangul rohusööda kvaliteet juba niivõrd halb, et esimest korda vegetatsiooniperioodi jooksul rohumaal rohusööda kogumine ega loomade karjatamine soovitusliku loomkoormusega (vähemalt 0,5 loomühikut hektari kohta) ei ole kooskõlas kohalikele normidele vastavate agrotehniliste võtetega ega loomakasvatuse tehnoloogiatega.

Sellest tulenevalt, kui tegemist on rohumaa, mida kasutatakse tootmiseks vastavalt määruse § 4 lõigetele 1 ja 3 ehk vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunktile i, siis peab kohalikele normidele vastavatest agrotehnilistest

võtetest ja loomakasvatuse tehnoloogiatest tulenevalt olema võimalik üldjuhul (tavapäraste ilmastikuoludega) aastal hiljemalt 10. augustiks ja kaitstaval loodusobjektidel asuval põllumajandusmaal hiljemalt 20. augustiks visuaalselt tuvastada, et vähemalt korra vegetatsiooniperioodi jooksul on rohumaal tegeletud põllumajandusliku tegevusega. Siiski on 10. august ligikaudne tähtpäev ning arvestades, et tootmisega seotud tähtajad on põllumajanduses raskesti ette ennustatavad, kuna tootmine on seotud taimede kasvuga, mis omakorda sõltub kliimatilistest oludest, mis omakorda sõltuvad konkreetsest aastast ja geograafilisest asukohast, sealhulgas mullastikust. Samuti omavad tähtsust tootmisviis- ja tingimused. Seega tulenevalt asjaolust, et tootmistegevus sõltub väga varieeruvatest tingimustest, võib konkreetset aastal olla agrotehniliste võtetega kooskõlas, et tootmistegevus lõpetatakse pärast 10. augustit, millisel juhul tuleb ka asjakohased kontrollid teha hilisemal kuupäeval.

Teatud juhtudel ei pruugi visuaalne tuvastamine anda lõplikku tulemust põllumajandusmaal (sh rohumaal) läbi viidud põllumajandusliku tegevuse kohta. Selliseks põllumajandusmaaks võib olla taotluse esitamise aastal rajatud rohumaal (nii püsirohumaal kui ka lühiajaline rohumaal), kus rohu kasv võib olla kontrollimise hetkeks vähene ning sellel aastal ei pruugi esineda vajadust täiendava põllumajandusliku tegevuse järele. Sama olukord võib esineda lühiajalisel rohumaal aastal, kui taimik haljasväetisena sisse küntakse, kuna taimiku sisseküünd võib toimuda pärast eespool nimetatud tähtpäevi. Kuigi lähtuvalt kohalikele normidele vastavatest agrotehnilistest võtetest ja loomakasvatuse tehnoloogiatest karjatatakse sellisel rohumaal loomi, rohumaal niidetakse või hooldatakse muul viisil piisaval ajal enne sisseküündi, siis üldjuhul peaks enne nimetatud tähtpäevi ka sellisel põllumajandusmaal põllumajanduslik tegevus olema visuaalselt tuvastatav. Kindlasti tuleb ka nende maade puhul arvestada eespool nimetatud varieeruvaid tingimusi iga üksikjuhtumit hinnates.

Loomade karjatamisele rohumaal viitab ka asjaolu, et rohumaal esineb loomade väljaheiteid või rohumaal on tarastatud ja visuaalselt on tuvastatud karjatamine. Kui karjatamiseks kasutataval maal on loomkoormus väike ja olulisel osal maast ei ole karjatamine tuvastatav, siis ei käsitleta seda maad mitte tootmistegevuseks kasutatava, vaid hooldatava põllumajandusmaana ning selline põllumajandusmaa tuleb 10. augustiks niitmise ja sarnase tulemuse saavutamiseks üle niita ja nende kokku koguda või hekseldada.

Põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ilma tavapärasest erinevaid põllumajandusmeetodeid või -masinaid vajava ettevalmistava tegevuseta on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunkti ii kohaselt samuti põllumajanduslik tegevus, mis seisneb rohumaal või sööti jäetud maa hooldamises. Põllumajandusmaa on nõuetekohaselt hooldatud, kui seda vegetatsiooniperioodi jooksul niidetakse ja niide kokku kogutakse, või hooldatakse seda muul viisil, näiteks hekseldamise teel, hiljemalt taotluse esitamise aasta 10. augustiks. Seega erinevalt rohumaast, millel tegeletakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunktis i nimetatud põllumajandusliku tegevuse ehk tootmistegevusega, on rohumaade hooldamise nõude täitmisele kehtestatud kindel tähtpäev.

Rohumaade hooldamise eesmärk on põllumajandusmaa kui põhilise tootmisvahendi väärtuse säilitamine sel ajal, kui seda maa-ala ajutiselt aktiivseks tootmistegevuseks (põllumajandusloomade karjatamiseks, rohusööda tootmiseks, põllumajanduskultuuride või püskikultuuride kasvatamiseks) ei kasutata. Põllumajandusmaad, mida pole määratletud ökoalana, aga mis on sööti jäetud maa, kus kasvab looduslik taimkate, peab hooldama selliselt, et oleks võimalik seda maad järgmisel kasvuperioodil kasutusele võtta põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakulusid tegemata.

Kui taotlejal ei olnud erandlike asjaolude tõttu võimalik niita või muul viisil hooldada põllumajandusmaad, mida hoitakse karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras, tuleb taotlejal nende nõuete mittetäitmisest kirjalikult teavitada Põllumajanduse Registre ja

Informatsiooni Ametit (edaspidi *PRIA*) esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 15 tööpäeva jooksul pärast 10. augustit või kaitstaval loodusobjektidel asuva põllumajandusmaa puhul pärast 20. augustit. Väeamatute jõud ja erandlike asjaolude esinemine on reguleeritud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), artiklis 4. Samamoodi võiks taotleja teavitada *PRIA*t ka sel juhul kui näiteks liigniiskuse tõttu ei olnud tal võimalik põllumajandustooteid toota kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja loomakasvatuse tehnoloogiaid järgides, sest ilmastikuolud ei pruugi olla erakorralised kogu Eestis, vaid mõnedes piirkondades. Teavitus peab sisaldama asjakohaseid tõendeid tööde tegemist takistanud asjaolude kohta. Kõik juhtumid vaadatakse eraldi üle ning kui tehakse kindlaks erandlike asjaolude esinemine, siis on võimalik anda otsetoetust ka nende maade kohta, kus ettenähtud tähtpäeva seisuga ei olnud võimalik tuvastada tootmistegevust ega ka põllumajandusmaa nõuetekohast hooldamist.

Eelnõu § 1 punktiga 2 parandatakse põllumajandusliku tegevuse nõuete erisuste paragrahvis 5 lõiget 2 ja tunnistatakse kehtetuks kuni 3-aastase külvikorrastüsteemiga hõlmatud lühiajalise rohumaa erisus.

Põllumajanduslikuks tootmiseks kasutatavaks maaks või hooldatavaks maaks saab maad liigitada üksnes sellel maal toimuva põllumajandusliku tegevuse järgi, vastavalt määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punkti c alapunktile i ja ii. Järgides määruse paragrahvi 5 lõikes 2 sätestatud üldreeglit, et mis tahes tootmiseks kasutataval maal hooldatava maa nõudeid ei pea täitma, ei ole võimalik kuni 3-aastast külvikorrast olevat rohumaad, millel kasvatatakse põllumajanduskultuuri haljasväetisena kasutamise eesmärgil, pidada igal aastal kolmest sada protsenti tootmiseks kasutatavaks maaks. Seetõttu ei ole põhjendatud selle maa esitamine lõike 2 näidisloetelus põllumajandusmaade kohta, mida saab pidada tootmiseks kasutatavaks maaks.

Seega kui põllumajandusmaad soovitakse tootmistegevusest välja jätta, siis on selleks võimalus ilma täiendava põllumajandusliku tegevuseta kahel järjestikusel aastal seda nii rohumaa rajamise aastal kui ka rohumaa haljasväetisena sissekünni aastal. Kui vahepealsetel aastatel peetakse lühiajalist rohumaad (sealhulgas ka 3–5-aastast külvikorrastüsteemiga hõlmatud rohumaad), peab arvestama asjaoluga, et rohumaal tuleb tagada igal aastal otsetoetuste üldnõuetele (§ 3 lõige 2) ja seeläbi ka 20. augustiks minimaalsetele hooldamisnõuetele vastavus, ehk põllumajandusmaa peab olema niidetud, karjatatud või hooldatud muul viisil, mis annab niitmise sarnase tulemuse. Seda eesmärgiga, et oleks välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning tagatud, et seda maad on võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta.

Eelnõu § 1 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks erisus põllumajandusmaa hooldamise nõuete kohta, mille kohaselt võib jätta hekseldatud rohu kokku kogumata kuni 15 protsendil taotleja kasutuses olevast toetusõiguslikust põllumajandusmaast, mille kohta taotleja toetust. Nimetatud erisust hindas Euroopa Komisjon Euroopa Liidu õigusega vastuolus olevaks selgitades, et nõuded tuleb kehtestada kogu põllumajandusmaale ühetaoliselt. Liikmesriik võib nõude kehtestada kas selliselt, et kogu hekseldatud rohi tuleb kokku koguda, või selliselt, et kogu hekseldatud rohu võib jätta kokku kogumata, kuid mitte selliselt, et teatud osal põllumajandusmaast võib hekseldatud rohu jätta kokku kogumata ning teatud osal tuleb see kokku koguda. Sellest tulenevalt tunnistatakse see erisus kehtetuks ning põllumajandusmaad võib hooldada hekseldades ilma hekseldatud rohtu kokku kogumata, mida selgitatakse põhjalikumalt eelnõu § 1 punkti 11 selgituses.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse § 12 lõikega 1¹ seoses püsirohumaa tagasirajamise kohustuse rakendamise alates 2017. aastast. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 45 lõike 3 ja komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 44

kohaselt peavad need põllumajandustootjad, kelle kasutuses oleva põllumajandusmaa hulka kuuluva püsirohumaa kasutusotstarvet on muudetud eelneva kahe kalendriaasta jooksul, püsirohumaa tagasi rajama, kui liikmesriigi tasemel on kindlaks tehtud, et püsirohumaa suhtarv on vähenenud rohkem kui 5% võrreldes võrdlussuhtarvuga. Alates käesolevast aastast rakendatakse esimest korda püsirohumaa tagasirajamise kohustust seoses püsirohumaa suhtarvu vähenemisega üle 5%. Selleks on PRIA teinud kindlaks tootjad, kelle kasutuses on maa, mille hulka kuuluva püsirohumaa maakasutust on muudetud, ja kes peavad püsirohumaa tagasi rajama.

Lisaks tagasirajamise kohustusele kehtestatakse alates 2017. aastast nõue, millega keelatakse kõikidel nendel põllumajandustootjatel, kellele rakenduvad rohestamise nõuded (k.a tootjad, kellele ei ole määratud püsirohumaa tagasirajamise kohustust) olemasoleva püsirohumaa kasutusotstarbe muutmine, sealhulgas üleskündmise korral. Eesti riigi tasemel on püsirohumaa suhtarv võrrelduna võrdlussuhtarvuga vähenenud ligikaudu 9%. Selleks, et taastada ja saavutada püsirohumaa suhtarv alla 5%, on vajalik rakendada lisaabinõusid, milleks on olemasolevate püsirohumaade kasutusotstarbe muutmine sh ülesharimise keeld. Kui eelmisel aastal oli võimalus teatud juhtudel püsirohumaa(de) asendamiseks, siis käesoleval aastal ei ole asendamine lubatud.

Kasutusotstarbe muutmine tähendab püsirohumaa muutmist nii teistsuguse maakasutustüübiga põllumajandusmaaks kui ka mittepõllumajandusmaaks. Teisisõnu saab kasutusotstarbe muutmine toimuda eelkõige seeläbi, kui püsirohumaa üleskündmise või muu mullaharimisviisi tõttu muutub ka maakasutustüüp – püsirohumaast saab peamiselt põllumaa või püsikultuuride all olev maa. Kasutusotstarbe muutmine mittepõllumajandusmaaks saab aga toimuda näiteks püsirohumaa võsastumise või metsastumise tõttu või kui sinna rajatakse ehitised (näiteks raudtee, maanteed jne), mille tõttu arvatakse nimetatud maa toetusõigusliku põllumajandusmaa hulgast välja, kuna see ei vasta enam määruse (EL) 1307/2013 artiklis 4(1)(h) sätestatud püsirohumaa mõistele. Kui seeläbi toimub püsirohumaa kasutusotstarbe muutmine so muutub mittepõllumajanduslikuks maaks, ei kaasne sellega taotleja ka nõude rikkumist.

Küll aga on lubatud püsirohumaa uuendamine heinaseemnete segu külvamise teel, mis ei katkesta rohumaa vanuse arvestamist ega muuda ka seeläbi maakasutusotstarvet. Teisisõnu on püsirohumaa uuendamine lubatud nii pealtparanduse teel, mille puhul uut rohukamarat üles ei künnta kui ka uskülvi teel, mille puhul vana rohukamar künntakse sisse või põld randaalitakse ja samale põllule külvatakse uuesti heintaimede segu.

Heinaseemnete segud, mis ei katkesta rohumaa vanuse lugemist, on järgmised: kõrreliste rohumaa (vähemalt 80% kõrrelisi), muu heintaimede segu, liblikõieliste ja kõrreliste segu (30-80% liblikõielisi), liblikõieliste ja muude põllumajanduskultuuride segu (30-80% liblikõielisi), muud liblikõielised (vähemalt 80% liblikõielisi, kuni 20% heintaimi), valge ristik "Jõgeva 4" segus aasnurmikaga (mõlemat 50%). Tagasi rajatava püsirohumaa puhul ei katkesta rohumaa vanuse lugemist maa märkimine sööti jäetud maaks (va ökoalaks märgitud kesa). Muude kultuuride (heintaimede monokultuur, teraviljad (s.h. allakülviga), köögiviljad, püsikultuurid) kasvatamine või maa mustkesas hoidmine katkestab rohumaa vanuse lugemise või püsirohumaa.

Küll aga tuleb silmas pidada, et keskkonnatundlike püsirohumaade puhul (edaspidi TPR), mis asuvad NATURA 2000 võrgustikuga alal, ei ole üles kündmine mitte mingis ulatuses lubatud isegi siis, kui soovitakse püsirohumaad uuendada üles harimise teel, et peale külvata heintaimede segu. Nende maade puhul on jätkuvalt lubatud rohukamara uuendamine vaid pealkülvi teel, millega ei pöörata rohukamarat ümber.

Lisatava sättega reguleeritakse nii olukorda, kui Eestis on püsirohumaa suhtarv vähenenud üle 5%, kui ka juhtumit, kui Eestis on püsirohumaa suhtarv uuesti lubatud piirides ehk suhtarvu vähenemine on alla 5%. Püsirohumaa suhtarvu vähenemise korral üle 5% ei ole lubatud

täiendavate püsirohumaade ülesharimine ega ka nende asendamine ülesharitud püsirohuma pindalaga võrdses ulatuses püsirohuma mõistele vastava rohumaaga. Sellise juhu esinemise alguse ja lõpu kohta (ehk kui suhtarvu vähenemine on uuesti alla 5%) annab PRIA peadirektor käskkirja, mis avalikustatakse viivitamatult nii Ametlikes Teadaannetes kui ka PRIA veebilehel. Sellise teabe jagamine on vajalik selleks, et taotlejad saaksid operatiivselt käituda oma ettevõtte tegevuste planeerimisel, kuna olemasoleva püsirohuma kasutusotstarbe muutmise ja selle ülesharimise keeld kohaldub kõigile taotlejatele, kellel on püsirohuma – nii nendele, kes on rikkunud püsirohuma säilitamise kohustust, kui ka nendele, kes seda rikkunud ei ole. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 44 lõike 2 kohaselt on liikmesriigil kohustus nii rakendada püsirohuma suhtarvu säilitamiseks vajalikke abinõusid, millega nähakse ette muuta alad tagasi püsirohumaaks, kui ka vastu võtta eeskirjad, millega hoida ära uusi püsirohuma kasutusotstarbe muutmisi. Püsirohuma kasutusotstarbe muutmise ja selle ülesharimise keeld olukorras, kus püsirohuma suhtarv on Eestis vähenenud üle 5%, on üks püsirohuma suhtarvu säilitamise abinõu.

Eestil on kohustus esitada Euroopa Komisjonile püsirohumaade suhtarvu kohta teave iga aasta 15. detsembriks. Nimetatud tähtaeg on asjakohane, kuna selleks ajaks on PRIA lõpetanud kontrollid, sh nii haldus- kui ka kohapealsed kontrollid ning teinud toetuse maksmise otsused. Arvestades eeltoodut, on PRIA-l võimalik pärast nimetatud tähtaega kindlaks teha ka eelnimetatud püsirohuma suhtarvu vähenemise juhud ning sellest taotlejaid vastavalt teavitada, et taotlejatele jääks piisavalt aega arvestada järgmise taotlusaasta tegevuste planeerimisega. Kuna püsirohuma säilimist jälgitakse igal aastal, võrreldes aastast suhtarvu 2015. aastal kehtestatud võrdlussuhtarvuga, ilmneb iga aasta lõpuks ka asjaolu, kas Eesti on säilitanud olukorra, kus aastane suhtarv ei ole võrdlusarvu suhtes vähenenud üle 5%, või mitte, ning sellest lähtudes vaadatakse üle nii kehtivad kohustused kui ka juhised ja abinõud. Lisateave püsirohumaade säilitamise kohta, mida PRIA uuendab vastavalt olukorrale ja vajadusele, sh arvestades käskkirjade väljaandmist, on leitav ka PRIA veebilehelt registrite rubriigist.

Oluline on märkida, et nendel taotlejatel, kellel on kohustus täita nn rohestamise nõudeid, sh püsirohuma säilitamise tava, kehtib püsirohuma säilitamise kohustus määruse § 12 lõikes 1 sätestatu kohaselt endiselt ka siis, kui püsirohuma suhtarv on riigi tasandil uuesti jõudnud lubatud piiridesse ehk on alla 5%. Samuti peavad taotlejad, kellel on tagasirajamisele kuuluva (TAR) märkega alad, säilitama nimetatud maa kasutusotstarvet vähemalt rohuma vanuse kuuenda aastani, s.o vastavalt püsirohuma mõistele, heintaimede seguga kaetuna ning ei tohi seda maad üles harida. Siiski on lubatud ka tagasirajatava püsirohuma uuendamine heinaseemnete segu külvamise teel, mis ei katkesta rohuma vanuse arvestamist ega muuda ka seeläbi maakasutusotstarvet. See tähendab, et püsirohuma uuendamine on lubatud nii pealtparanduse teel, mille puhul uut rohukamarat üles ei künta kui ka uuskülvi teel, mille puhul vana rohukamar küntakse sisse või põld randaalitakse ja samale põllule külvatakse uuesti heintaimede segu.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse § 12 lõikega 3¹ seoses püsirohuma tagasirajamise kohustuse rakendamisega alates 2017. aastast. Lisatava sättega kehtestatakse nõue, et taotleja, kellele rakendub püsirohuma tagasirajamise kohustus, ei tohi sellise tagasirajatud püsirohuma kasutusotstarvet muuta, (sealhulgas püsirohuma üles kündmise korral), alates püsirohuma tagasirajamise kohustuse määramise aastale järgnevast aastast, arvestades komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 44 lõikes 3 sätestatut. Eelmise aasta lõpus määras PRIA kindlaks püsirohuma tagasirajamise kohustuse igale taotlejale individuaalselt vastavalt tema poolt ülesharitud püsirohuma pindalale ning vastavad teatiseid tagasi rajatava püsirohuma pindala kohta saatis PRIA taotlejatele 2016. aasta 31. detsembriks. Määratud kohustuse suurus sõltub riigi tasemel tagasi rajatava püsirohuma pindala suuruselt ja sellest, kui suures ulatuses oli taotleja kasutuses maad, mille hulka kuuluva püsirohuma kasutusotstarvet oli muudetud.

Taotleja võib püsirohumaad tagasirajamise kohustuse täitmiseks rajada uue rohumaa või võtta kasutusele sööti jäetud maa (v.a ökoalana märgitud sööti jäetud maa) või määrata püsirohumaaks ühe- kuni viieaastase lühiajalise rohumaa või lühiajalise rohumaa, mis taotlemise aastal muutub püsirohumaaks vastavalt püsirohumaad vanuse arvestamisele ning on kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse. Püsirohumaad ei pea rajama tagasi täpselt samale kohale, kus see oli enne selle ülesharimist. Oluline on, et tootja rajab PRIA poolt määratud kohustuse ulatuses püsirohumaad pindala tagasi. Püsirohumaad peab olema tagasi rajatud hiljemalt 2017. aasta pindalatoetuste taotluse esitamise viimaseks tähtajaks, s.o hiljemalt 15. juuniks st heintaimede segu peab olema selleks hetkeks külvatud alale, mis planeeritakse tagasi rajatavaks püsirohumaaks. Taotleja märgib taotlusel tagasirajatud püsirohumaad tagasirajamise esimesest aastast alates maakasutuse tähisega TAR (tagasirajatud püsirohumaad). TAR-märkega püsirohumaad pindala peab säilitama vähemalt püsirohumaad vanuse kuuenda aastani muutumatuna.

Tagasirajatud püsirohumaad ei saa märkida ökoalana määratud kesa, k.a sööti jäetud maad. TAR-märke on eelkõige vajalik selleks, et PRIA-l oleks võimalik igal aastal jälgida, et tagasirajatud püsirohumaad pindala ei muutuks. Tagasirajatud püsirohumaad võib märkida ka sellise maa, kus heintaimede segu on kasvanud aastatel 2012–2016 ning mis 2017. aastal muutub vanuse tõttu püsirohumaad. Püsirohumaad käsitletakse kõiki üle viieaastaseid põlde, millel heintaimede segu on kasvanud kauem kui viis aastat ja mille maakasutuse tüübiks on taotlusel põldude loetelus märgitud PR (püsirohumaad). Põllumajanduskultuuride loetelus on välja toodud heintaimed, mille kasvatamiseks kasutatava maa võib märkida tagasirajatud püsirohumaad.

Kui taotleja on eelmised viis aastat põllu kohta märkinud maakasutuse tüübiks P (põllumaa) ning põllul on kasvanud eelmised viis aastat ja kasvavad ka kuuendal aastal mitmeliigilised heintaimed, märgitakse selline maa põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris alates kuuendast aastast püsirohumaad. TAR-märkega põldude puhul käsitletakse kõiki selliseid põlde alates tagasirajamise või kasutuse muutmise esimesest päevast püsirohumaad. Samuti kehtivad TAR-märkega põldudele samad hooldamisnõuded nagu tavalisele PR-märkega püsirohumaad. Näiteks on seal hekseldamine lubatud alates 5. juulist.

Tagasi rajatavaid püsirohumaad võib samuti uuendada, kui sellega ei muudeta püsirohumaad kasutusotstarvet. See tähendab, et lubatud ei ole olukord, kui püsirohumaad haritakse üles ning külvatakse peale vahekultuur, näiteks teravili, kartul või ka mis tahes püsikultuur, mis katkestab automaatselt püsirohumaad vanuse arvestuse ning mille käigus muutub maakasutus püsirohumaad põllumaaks või püsikultuuride all olevaks maaks maakasutustähisega P või PK. Kui aga püsirohumaad uuendatakse heintaimede seguga olenemata sellest, kas seda tegevust viiakse läbi pealtparanduse teel või küntakse maa üles ja külvatakse uus heintaimede segu, jääb selline maa endiselt püsirohumaad ning eelnimetatud tegevuse kaudu ei muutu püsirohumaad kasutusotstarvet.

Komisjoni püsirohumaad juhise nr DS/EGDP/2015/02FINAL punkti 3.4 alusel antakse juhised, kuidas käsitleda püsirohumaad(de) vanuse arvestamist EAFRD-st rahastatavate toetuste ja nendega seotud kohustuste osas. Maaelu arengukava (edaspidi MAK) raames antava piirkondliku mullakaitse toetuse puhul, mis on seotud pikaajaliste kohustustega, rakendatakse rohumaa vanuse arvestuse puhul nn külmutamist ehk rohumaa vanuse arvutamise peatumist kohustuseperioodi vältel. Siiski, kui ka nimetatud taotlusel maa märgitakse TAR-iks, katkestab see külmutamise ning püsirohumaad vanust arvestatakse edasi sealt, kus külmutamine lõppes, ehk rohumaa vanuse arvutamise peatumise hetkest. Lisaks on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (edaspidi KSM) taotlejatel võimalik määrata TAR-iks maid, millele kehtib KSM-i kohustus, kuid kuna KSM-i makstakse vaid põllumaa, mitte püsirohumaad kohta, väheneb seetõttu KSM-i taotlejate kohustusealuse maa pindala, millega kaasnevad toetuse vähendamised.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 25 kohaselt rakenduvad püsirohumaa tagasirajamise kohustuse mittetäitmisel ja püsirohumaa ülesharimisel vastavad vähendused. Püsirohumaa vanuse arvestamise aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punktis h sätestatud püsirohumaa mõiste ning püsirohumaade tagasirajamise tingimuste kehtestamisel järgitakse komisjoni väljatöötatud juhust „Guidance document on the implementation by Member State of permanent grassland provisions in the context of the payment for agricultural practices beneficial for the climate and the environment (Greening)“ No DS/EGDP/2015/02FINAL.

Eelnõu § 1 punktiga 6 tunnistatakse kehtetuks § 12 lõike 7 teine lause. Siiani kehtis nõue, et püsirohumaa üleandmisel teisele põllumajandustootjale pidid vastuvõtja ja üleandja esitama püsirohumaa üleandmise kohta selle määruse lisas 7 toodud vormi kohase teate PRIA-le 15 päeva jooksul püsirohumaa üleandmisest arvates. PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmete põhjal on võimalik tuvastada püsirohumaade olemasolu ja nende asukohad ning vastav teave on taotlejatele kättesaadav ka PRIA veebikaardil. Uue põllumajandusmaa kasutuselevõtmisel või püsirohumaa üleandmisel ja vastuvõtmisel selgitab PRIA põllumassiivide registri andmete põhjal välja, kas põllumajandusmaa kohta kehtib püsirohumaa säilitamise kohustus või mitte, et vältida võimalikke edaspidiseid toetussumma vähendamisi ja halduskaristusi. Seetõttu ei ole enam vajadust püsirohumaa üleandmise ja vastuvõtmise teadete paberil esitamiseks.

Endiselt jääb kehtima nõue, et kui püsirohumaa antakse üle teisele põllumajandustootjale, läheb vastuvõtjale üle ka püsirohumaa säilitamise kohustus. Eriti oluline on see seoses püsirohumaa tagasirajamise kohustusega. Juhul, kui püsirohumaa on üles haritud ning pärast seda antud rendile või müüdnud teisele taotlejale, annab taotleja ka püsirohumaa tagasirajamise kohustus üle sellele taotlejale, kes nimetatud maa rentis või ostis (vastuvõtja). Sellisel juhul peab ta järgima ka tagasirajamisega seotud kohustusi vastavalt komisjoni määruse (EL) nr 639/2014 artikli 44 lõigetele 2 ja 3. Kui aga maa vastuvõtjaks osutub mahetootja või väiketootjate toetuskavas osaleja, ei pea ta täitma rohestamise nõuded, sh ka püsirohumaa säilitamise kohustust, mistõttu ta ei pea püsirohumaad edaspidi säilitama. Sama reegel kehtib olukorras, kui mahetootjale või väikepõllumajandustootjate kavas osalejale antakse üle maa, mis oli enne püsirohumaa, kuid ta muutis püsirohumaa kasutusotstarvet ning soovib omakorda pärast seda anda maa üle teisele tootjale, kes ei ole mahetooja ega väikepõllumajandustootjate kavas osaleja, ei ole ka vastuvõtjal kohustust ülevõetud maad püsirohumaaks tagasi rajada, vaid tema ettevõttes tuleb järgida konkreetse maa osas tavanõudeid. Kui aga vastuvõtjal on ka ettevõttes jätkuvalt sellist maad, millele kehtib püsirohumaa säilitamise kohustus, on ta neid maid kohustatud püsirohumaana säilitama. Eelnimetatud tootjate püsirohumaad ei lähe püsirohumaa võrdlussuhtarvu ega iga-aastase suhtarvu arvestamisel arvesse.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse § 15 lõiget 3. Muudatuse kohaselt peavad mittetulundusühingud esitama ühtse pindalatoetuse taotluse esitamise aastale eelnenud viie aasta kohta ning iga taotlemise aasta kohta oma liikmete nimekirja.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse § 15 lõike 4 sõnastust. Ühtse pindalatoetuse ning kliima- ja keskkonnatoetuse taotlemise üheks nõudeks on esitada teave kanepisortide kohta, kui toetust taotletakse põllu kohta, millel kasvatatakse kanepit. Sellisel juhul märgib taotleja taotlusele kanepisortide nimed ja esitab ametlikud seemnepakendi etiketid koos ühtse taotlusega. Vastavalt komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 13 lõikele 1 on ühtse taotluse, toetuse- või maksetaotluse esitamise hilisem tähtpäev Eestis taotluse esitamise aasta 15. juuni, pärast mida ei võta PRIA vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 13 lõikele 1 taotleja poolt esitatud taotlust menetlusse. Antud tähtaja sisse arvestatakse ka taotluste hilinenud esitamine, milleks on vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 13 lõike 1 kolmandale lõigule aega maksimaalselt 25 kalendripäeva. Kui taotluse esitamise lõpptähtpäev langeb riigipühale, laupäevale või pühapäevale, lükatakse see eelnimetatud

määruse artikli 12 kohaselt edasi esimesele järgnevale tööpäevale. Sama põhimõte on sätestatud tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 136 lõikes 8.

Ühtlasi on 15. juuni ka hiliseim tähtpäev põllumajandusmaal kasvatatava põllumajanduskultuuri külvamiseks, maha panemiseks või istutamiseks, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid, mistõttu tuleb nimetatud tähtpäeva käsitleda ühtse pindalatoetuse ning kliima- ja keskkonnatoetuse taotluse esitamise lõpptähtpäevana.

Eelnõu § 1 punktiga 9 täpsustatakse toetuse ühikumäära reguleeriva § 17 lõike 2 sõnastust. Uue sõnastuse kohaselt arvutab ja avaldab PRIA taotluse esitamise aasta 1. augustiks ainult ühtse pindalatoetuse esialgse ühikumäära hektari kohta, millest peab PRIA vastavalt § 18 lõikele 3 hiljemalt samaks tähtpäevaks teavitama taotlejaid, kelle § 17 lõikes 2 nimetatud ühikumäära alusel arvutatud ühtse pindalatoetuse summa on suurem kui 150 000 eurot. Sellest tulenevalt ei ole vajalik kliima- ja keskkonnatoetuse ning noore põllumajandustootja toetuse esialgset ühikumäära hektari kohta 1. augustiks arvutada ja avaldada.

Eelnõu § 1 punktiga 10 parandatakse keeleliselt § 18 lõiget 3.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse § 22 lõikega 4.

Lõike 4 kohaselt ei pea 2017. ja 2018. aastal § 4 lõigetes 4 ja 5 ning § 6 lõigetes 1 ja 2 sätestatud põllumajandusmaa muul viisil hooldamise puhul hekseldatud rohtu kokku koguma. Ühtse pindalatoetuse saamise nõudeid on aastate jooksul korduvalt arutatud põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN) istungitel. Kuigi erinevatel huvigruppidel üksmeel selles osas puudub, siis on leitud, et hekseldatud rohu kokkukogumise nõude kehtestamine ilma pikema etteteatamiseta pole taotlejate suhtes õiglane, mistõttu on 2017. ja 2018. aastal lubatud hekseldatud rohi jätta kokku kogumata ja alates 2019. aastast peab põllumajandusmaa hooldamisel lisaks niitele ka hekseldatud rohu kokku koguma.

Põllumajandusmaa hooldamise nõudeid on Maaeluministeriumi tellimusel 2016. aasta lõpus uurinud ka Eesti Maaülikool ja koostanud uuringu „Põllumajanduslike otsetoetuste raames minimaalsete hooldustööde nõuete rakendamise kohta aastatel 2013–2016“¹. Uuringust selgus, et minimaalsete hooldusnõuete muutmine mõjutab pigem majanduslikust aspektist vähem väärtusliku (püsi)rohumaad turgu ja hindu. Uuringust võib järeldada, et hekseldatud rohu kokku kogumise nõue mõjutab põllumajandusmaa kasutust enam kui hekseldamise ja hekseldatud rohu kokku kogumata jätmise nõue.

Eesti Maaülikooli teadlaste hinnangul vähendaks sellisel juhul osa tootjaist (eelkõige väiksema põllumajandusmaa kasutusega tootjate gruppi kuuluvad tootjad) põllumajandusmaa kasutust – loobuks osa rohumaade heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes hoidmisest, loobuks osast rendimaast, müüks osa või kogu põllumajandusmaa. Eelkõige taimekasvatajad ja maa hooldajad on sarnaselt väiksema maakasutusega toetuse taotlejatega arvamusel, et nende põllumajandusmaa kasutus väheneks, sest nad kas loobuvad osa rohumaade korrashoidmisest või üldse osast rendimaast. Seevastu loomakasvatajad ja suurema maakasutusega tootjatest taotlejad pigem suurendaksid maakasutust, kuna nende hinnangul paraneksid seeläbi võimalused lähiehitistes põllumajandusmaa rentimiseks või ostmiseks. Hekseldatud rohu kokku kogumata jätmise keelamine suurendaks ilmselt põllukultuuride kasvupinda.

Sellest, mis põllumajanduslikuks tegevuseks põllumajandusmaad kasutatakse (hooldatakse või kasutatakse seda põllumajandustoodete tootmiseks), sõltub, milliseid nõudeid tuleb põllumajandusmaal, sealhulgas rohumaal, sööti jäetud maal, viljapuu- ja marjaaedades täita, et tagada põllumajandusmaa vastavus selle kohta kehtestatud üldnõudele, mille kohaselt peab põllumajandusmaal olema välistatud ebasoovitava taimestikku ulatuslik levik ning seda maad

¹ http://www.pikk.ee/upload/files/Otsetoetuste_minimaalsed_hooldustooede_nouded_aruanne_2_.pdf

peab olema võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakulusid tegemata. Seejuures mõistetakse ebasoovitavate taimede all kõiki neid taimi, mida inimene ei külva, kuid mis on kohanenud kultuurtaimede kasvutingimustega, kasvavad nendega koos ja vähendavad saaki. Ebasoovitava taimestiku levikuks loetakse eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede levikut.

Seega lähtuvalt § 4 lõigetes 4 ja 5 sätestatud nõuetest on põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ilma tavapärasest erinevaid põllumajandusmeetodeid või -masinaid vajava ettevalmistava tegevuseta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunkti ii kohaselt rohumaa või sööti jäetud maa hooldamine, kui seda vegetatsiooniperioodi jooksul niidetakse või hooldatakse muul viisil ja selle tulemusena tekkinud niide ka kokku kogutakse. Hooldamistegevuse sõnastuses ei käsitleta hekseldamist, vaid see hooldamistegevus on eraldi vaadeldav kui muu hooldamisviis, mis annab niitmise sarnase tulemuse. Vajaduse korral tuleb rohumaa, millel karjatatakse loomi, üle niita või hekseldada, et saavutada niitmise sarnane tulemus. Siinkohal on oluline eristada, et niitmise puhul on kohustus niide kokku koguda hiljemalt 10. augustiks (kaitstaval loodusobjektidel asuval põllumajandusmaal 20. augustiks), aga hekseldamise puhul võib hekseldatud rohu jätta kokku kogumata, kuid põllumajandusmaa peab olema sel juhul hekseldatud vähemalt korra eelnimetatud tähtpäevadeks. Põllumajanduslik tegevus põllumajandusmaa hooldamise tähenduses peab toimuma selliselt, et oleks välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad oleks võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta.

Paragrahvis 6 sätestatud viljapuude ja marjapõõsaste võraaluseid ja reavaheid tuleb hooldada niitmise teel või hooldada muul viisil, mis annab niitmise sarnase tulemuse, ning niide peab olema kokku kogutud hiljemalt 10. augustil ja kaitstaval loodusobjektidel asuval põllumajandusmaal kasvavate viljapuude ja marjapõõsaste võraaluste ja reavahede puhul hiljemalt 20. augustil. Nendest tähtaegadest tuleb kinni pidada siis, kui tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunkti ii kohase põllumajandusliku tegevusega ehk kui seda maad hooldatakse, mitte ei kasutata tootmiseks. Hekseldamisel hekseldatud rohu mahajätmine on lubatud, kuid põllumajandusmaa hooldamine hekseldamise teel peab olema selgelt tuvastatav eelnimetatud tähtpäeval.

Viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamisel iseloomustab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunktis i nimetatud põllumajanduslikku tootmistegevust kasvatatavate puude ja põõsaste võrade hooldatus. Lisaks on tootmistegevusele iseloomulik viljapuude ja marjapõõsaste puhul teatav istutustihedus. Kui viljapuud ühel aastal saaki ei anna, aga on tuvastatav, et maad, millel viljapuud kasvavad, kasutatakse aktiivseks tootmistegevuseks, siis ka n-ö vaheaasta tootmistegevust ei katkesta.

Eelnõu § 1 punktiga 12 kehtestatakse lisa 1 uues sõnastuses. Vormile PT50 lisatakse põllumajanduskultuuri ja heinaseemne üleminekutoetused ning täpsustatakse vormi PT50A sõnastust.

Eelnõu § 1 punktiga 13 tunnistatakse kehtetuks määruse lisa 7, milleks on püsirohumaa säilitamise kohustuse üleandmise-vastuvõtmise vorm.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse maaeluministri 20. aprilli 2015. a määrust nr 33 „Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus”.

Eelnõu § 2 punktiga 1 muudetakse § 3 lõiget 1. Puu- ja köögivilja kasvatamine on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 punkti c alapunkti i kohaselt põllumajanduslik tootmistegevus, mistõttu kohalduvad sellele tegevusele maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ § 4 lõiked 1 ja 3. Viide

eelnimetatud määruse §-le 6 tunnistatakse kehtetuks, kuna see reguleerib võraaluste ja reavahede hooldamist põllumajandusmaal, mida hoitakse karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras ehk hooldatakse.

Eelnõu § 2 punktiga 2 muudetakse § 3 lõikes 2 pirnipuu minimaalset istutustihedust 270 puult hektari kohta 100 puule hektari kohta. Muudatuse tingis asjaolu, et pärast määruse kehtestamist selgus tootjatelt saadud teabe põhjal, et tegelik pirnipuude minimaalne istutustihedus peaks olema sama, mis tugeva kasvuga alusel õunapuudelgi – vähemalt 100 puud hektari kohta.

Lisaks ei kehtestata enam nõuet viinapuu, kultuurmustika, kultuurjõhvika, ebaküdoonia ja aroonia istutustiheduse kohta, kuna nimetatud põllumajanduskultuurid ei ole enam puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslikud. Puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetust saab maksta vaid selliste põllumajanduskultuuride kasvatamise kohta, mille kasvupind on viimastel aastatel vähenenud. Kuna aga viinapuu, kultuurmustika, kultuurjõhvika, ebaküdoonia ja aroonia kasvupinnad on hoopis suurenenud, tuleb need kultuurid puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike kultuuride hulgast välja jätta. Seega on minimaalne istutustihedus kehtestatud järgmiste viljapuude ja marjapõõsaste kohta:

- 1) õunapuu tugeva kasvuga alusel, pirnipuu – 100 istikut hektari kohta;
- 2) õunapuu keskmise kasvuga alusel – 300 istikut hektari kohta;
- 3) õunapuu nõrga kasvuga alusel – 500 istikut hektari kohta;
- 4) ploomipuu, kirsipuu, murelipuu, kreegipuu, haraline ploomipuu (alõtša) – 270 istikut hektari kohta;
- 5) sõstar, karusmari – 2000 istikut hektari kohta;
- 6) vaarikas – 3000 istikut hektari kohta.

Eelnõu § 2 punktiga 3 täiendatakse § 3 lõikega 4, mille kohaselt ei või toetust taotleda põllumajandusmaa kohta, millel kasvatatakse põllumajanduskultuure, mis on puukoolid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punkti j tähenduses. Teisisõnu ei anta puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetust sellise põllumajandusmaa kohta, kus kasvatatakse viljapuu- ja marjapõõsaistikuid hilisema ümberistutamise jaoks, kuna toetus on mõeldud vaid raskustes olevate sektorite toetamiseks.

Eelnõu § 2 punktiga 4 kehtestatakse lisa uues sõnastuses. Lisas on loetletud puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslikud põllumajanduskultuurid, mille hulka on lisatud valge peakapsas, lillkapsas, spargelkapsas ehk brokoli, nuikapsas, lehtkapsas, brüsseli kapsas ja hiina kapsas ning mille hulgast on eemaldatud viinapuu, kultuurmustikas, kultuurjõhvikas, aroonia ja ebaküdoonia. Samuti on korrigeeritud ladinakeelsete nimetuste õigekirja. Lisa muutmine on tingitud asjaolust, et alates 2017. aastast lisanduvad puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuuride hulka eespool nimetatud kapsad ning toetust ei maksta enam viinapuu, kultuurmustika, kultuurjõhvika, aroonia ja ebaküdoonia kohta.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (EÜT L 347, 20.12.2013, lk 608–670); komisjoni delegeeritud määrusest (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.06.2014, lk 1–47); komisjoni rakendusmäärusest (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Ühtse pindalatoetuse taotleja jaoks on määruses peamiseks muudatuseks põllumajandusmaal tehtavate minimaalsete hooldusnõuete muutumine. Taotleja tehtavad minimaalsed tegevused peavad endiselt tagama, et taotlusel märgitud põllumajandusmaal, mille tegeletakse põllumajandusliku tegevusega või mida hoitakse karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras, on välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ning seda maad peab olema võimalik kasutada põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil. Selleks peab toetusõiguslikul põllumajandusmaal kasvatatav põllumajanduskultuur olema külvatud, maha pandud või istutatud hiljemalt 15. juunil või peab põllumajandusmaad hoidma sama kuupäeva seisuga kesas. Rohumaad tuleb hooldada niitmise teel, karjatada või hooldada muul viisil, mis annab niitmise sarnase tulemuse.

Määruse muudatusega tunnistatakse kehtetuks erisus, mis lubas hekseldatud rohu jätta kokku kogumata kuni 15 protsendil taotleja kasutuses oleva toetusõigusliku põllumajandusmaa pindala osast. Edaspidi (2017. ja 2018. aastal) võib hekseldatud rohu jätta kokku kogumata kogu taotleja kasutuses oleval hooldataval põllumajandusmaal. Kui niitmise puhul säilib kohustus ka nende kokku koguda hiljemalt 10. augustiks (kaitstaval loodusobjektidel asuval põllumajandusmaal 20. augustiks), siis hekseldamise puhul võib hekseldatud rohu jätta kokku kogumata, kuid põllumajandusmaa peab olema sel juhul hekseldatud vähemalt korra eelnimetatud tähtpäevadeks.

Rohestamise nõuete puhul on mõjud seotud püsirohuma sailitamise kohustusega. Püsirohuma saitarvu säilitamine on Eestis tagatud riigi tasemel. Kuna 2015. aasta oli Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) reformi ja sellest tulenevate uute meetmete rakendamise esmane aasta, ilmnis uue püsirohuma sailitamise saitarvu määramisel, et püsirohumaade osakaal on Eestis oluliselt langenud. Näiteks kui 2014. aastal oli püsirohumaade osakaal põllumajandusmaast u 31%, siis esialgsete andmete kohaselt oli 2015. aasta 15. detsembri seisuga vastav näitaja u 26%. Püsirohuma hektarite absoluutarv, mille säilitamisel oleks Eestil kohustus täidetud, on 207 500 ha. 2016. aasta taotluste põhjal kujunes Eestis püsirohuma absoluutarvuks 191 400 ha ehk vähenemine on olnud u 16 100 hektarit. Absoluutarvuga võrrelduna muudeti püsirohuma kasutusotstarvet sh hariti püsirohumaaid liigselt üles ligi 15 000 hektari ulatuses ja võrdlussuhtarvuga võrrelduna ligikaudu 8000 ha ulatuses. Seega 2017. aastal on selliseid taotlejaid, kes peavad püsirohuma tagasi rajama, 1722 ja tagasirajatud püsirohuma kogupindala on 8000 hektarit. Alljärgnev tabel kajastab deklareeritud põllumajandusmaa, sh püsirohuma pindalasid aastatel 2005–2016.

Aasta	Deklareeritud pindala ha	Püsirohuma pindala ha
2005	846 556	223 081
2006	860 374	233 500
2007	860 802	230 917
2008	874 222	238 548
2009	882 061	251 565
2010	898 161	268 436
2011	915 560	286 605
2012	927 954	300 272
2013	939 795	308 428
2014	948 360	300 682
2015	960 905	293 511
2016	955 868	279 276

Tootmiskohustusega seotud toetuste puhul oli Eestil võimalus 2016. aasta 1. augustiks oma 2014. aastal tehtud eelarveotsuse ning toetuse nõuded uuesti läbi vaadata ja teha uus, 2017. aastast jõustuv otsus. Võimalik oli üle vaadata iga toetuse eelarve või toetuse andmise tingimused või teha otsus lõpetada toetuskava rakendamine. Kuna puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetus kuulub vabatahtliku tootmiskohustusega seotud otsetoetuste alla, mille peamine eesmärk on toetada majanduslikel, sotsiaalsetel või keskkonnaalastel põhjustel tähtsat sektorit, kus esineb raskusi ehk kus põllumajanduskultuuri kasvupind väheneb, siis saab seda toetust maksta vaid selliste põllumajanduskultuuride kohta, mille kasvupind on viimastel aastatel vähenenud. Sellest tulenevalt muudeti puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuuride nimekirja, kuhu lisati erinevad kapsaliigid ning kust võeti välja viinapuu, kultuurjõhviks, kultuurmustikas, aroonia ja ebaküdoonia. Viinapuu, kultuurjõhvikas, kultuurmustikas, aroonia ja ebaküdoonia tuli puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuuride nimekirjast eemalda sellepärast, et nende kultuuride kasvupind on viimastel aastatel (2015. aastal võrreldes 2011. aastaga) Statistikaameti andmetel kasvanud 42%. Seevastu kapsa kasvupind on vähenenud 23%. Statistikaameti andmetel kasvatati Eestis 2013. aastal puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse toetusõiguslike põllumajanduskultuure 3692 hektaril ja 2015. aastal 2289 hektaril ning eelduslikult jääb puu- ja köögivilja kasvatamiseks kasutatav põllumajandusmaa, mille kohta puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetust taotletakse, ka 2017. aastal samasse suurusjärku. Kuna puu- ja köögivilja kasvatamiseks kasutatav põllumajandusmaa pindala on 2015. aastaks vähenenud 2289 hektarini, siis on ka toetuse eelarvet aastateks 2017–2020 vähendatud 807 000 eurolt 544 782 euroni aasta kohta ning aluseks võetud 2289 hektarit. Hinnanguline ühikumäär 238 eurot hektari kohta jääb samaks, nagu oli aastatel 2015–2016. Täpsed ühikumäärad arvutab PRIA koos teiste otsetoetuste ühikumääradega 1. detsembriks.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruste muudatuste rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarve vahenditest, kuna määruses nimetatud toetusi rahastatakse Euroopa Liidu eelarvelistest vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Ühtse pindalatoetuse ning kliima- ja keskkonnatoetuse püsirohuma tagasirajamise nõuete muudatuse tutvustati 2016. aasta 19. detsembril toimunud põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu istungil, kus põllumajandusmaa hooldamise nõuete muutmise osas üksmeelele ei jõutud. Veelgi enam – sektori esindusorganisatsioonid tunnistasid, et ühtne seisukoht puudub ka nende liikmeskonnas. Siiski võib kokkuvõtlikult öelda, et hekseldamist koos hekseldatud rohu mahajätamisega toetavad pigem taimekasvatajad ning selle vastu on loomapidajad. Keskkonnavaldkonna organisatsioonid hekseldatud rohu mahajätmist ei toeta.

Seejärel oli huvigruppidel võimalik oma ettepanekuid ja seisukohti ministeeriumile esitada kuni 2016. aasta 23. detsembrini, mille põhjal langetati põllumajandussektori esindusorganisatsioonide ettepanekuid arvesse võttes otsus, et aastatel 2017–2018 on hekseldamine lubatud koos hekseldatud rohu mahajätamisega ning alates 2019. aastast vaadatakse vajaduse korral nõuded ümber ja rakendatakse kohustust hekseldatud rohi täies ulatuses kokku koguda.

Alates 2017. aastast kehtima hakkavaid puu- ja köögivilja kasvatamise otsetoetuse muudatuse tutvustatud põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN) 17. juuni 2016. aasta

istungil. Juunis 2016 esitasid esindusorganisatsioonid kavandatavate muudatuste kohta kirjalikud arvamused ja ettepanekud, mida osaliselt ka arvesse võeti. Samuti oldi toetuskava muudatuste väljatöötamisel tihedas diskussioonis põllumajanduslike esindusorganisatsioonidega ka juulis, enne Euroopa Komisjonile lõpliku otsuse teatamist.

Eelnõu koostamise käigus küsiti arvamusi ja ettepanekuid PRIA-lt. Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemis EIS kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile, Keskkonnaministeriumile ning Rahandusministeriumile. Eelnimetatud ministeriumid kooskõlastasid eelnõu märkusteta, välja arvatud Keskkonnaministerium, kes kooskõlastas eelnõu üldise märkusega, mille Maaeluministerium teadmiseks võtab ning milles juhiti tähelepanu vajadusele arvestada põllumajandustoetuste valdkonnas 5. aprillil 2017. aastal Riigikogu poolt heakskiidetud dokumendis „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” seatud eesmärkidega.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler